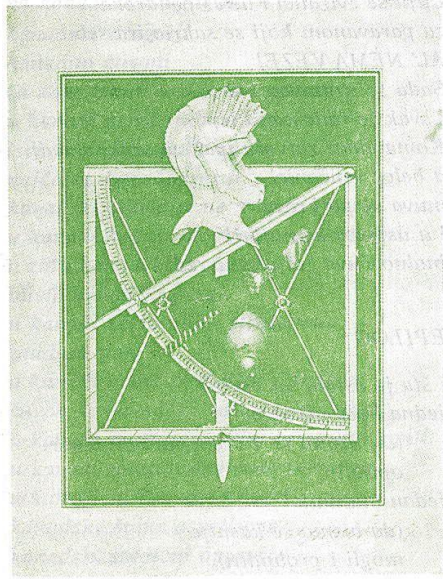

sava babiĆ

DOBAR DAN, DRUŽE GAL!

govoreno na književnoj večeri
povodom 70. godišnjice
pesnikovog rođenja

Kad umetnik ima za sobom decenije rada, treba ga meriti njim samim, njegovu ranija dela s kasnijim ostvarenjima: teška i pravedna mera. Teška, jer sve pukotine, mene i susstajanja treba da opravda sam rast umetničkog dela; a pravedna, jer se meri talent, mogućnosti i ostvarenja istog čoveka.

Samo što Laslo Gal, poput onog starog Grka koji je molio bogove da živi svoj život u dosadnim vremenima, nije živeo u dosadnim vremenima: čak i da mu je neko ponudio mirna vremena, ovakav kakav je — Gal bi odbio i zatražio buru. A on sam bi već odabrao levu stranu u toj buri, bar na početku kad je znao sasvim pouzdano šta je to levo.

Bure su minule, i one što uništavaju i one što stvaraju: ostao je Laslo Gal i njegovo delo. Stihovi kojima je reagovao, nemiri s kojima je živeo. A kakvi su ti davni stihovi? Nedavno je prevodilac objavio dve Galove pesme o pospanoj provincijskoj atmosferi grada i stihove o socijalnoj nepravdi. Namerno su izostale godine nastanka pesama. Stihovi su delovali sveže, razumljivo i istinito, nisu bila potrebna nikakva objašnjenja. Ali čitaoci ne znaju uvek sve odnosno u vremenima kada je pesnik stvarao, katkada se već nameće potreba za komentarima. Jer pesnik Gal je jednim svojim delom već istorija naše književnosti.

Ali pesnik Gal je i naš savremenik, sve dok i našeg vremena.

I mada nije daleko odlazio, nije bežao od svog rodnog podneblja, stigao je da ga pošteno ispuše, izgradi, naruži, slično kao negda mladi pesnik Veljko Petrović, a jed i psovka bili su motivisani prevelikom ljubavlju. Samo je hteo da pobegne i odmah

da se plačući vrati. Drama odisejskog povratka postoji i iscrpljuje sa trenutnim udarom u pesmi. I opet se vraća, ali sa svešću da drama traje i da se ne može konačno razrešiti — velika ljubav je glavni akter.

Ostaje iskustvo i mudrost da se saopšti istinolika istina. Pesnik Gal je stigao do svoje sažete pesničke forme u kojoj se prepliću mudrost, iskustvo, istina i poezija. Našao je srećan izraz za svoju subjektivnu, autobiografsku liriku. To je lirika koju stvara već desetak godina, ne presuše, nove pesme iznenađuju svojom složenosti, dubinom i — savršenstvom.

Zrelina poezije traje.

Licem okrenut rodnom tlu, zemlji, društvu, iako pesnik subjektivne, čak naglašeno autobiografske lirike — Gal je uspevao da izbegne sentimentalno, nalazeći načina da izmiruje lično i opšte. Na području ličnog nedavno je načinio i poslednji korak: izrekao je ono što pesnici pre njega nisu smeli da kažu. U jednoj pesmi objavljuje svoju istinu da pre njegovog rođenja ništa nije bilo, od pesnikovog rođenja započinje svet. Pesnik koji se usuduje to da izjavi u svojoj poeziji, i pored toga što je svestan postojanja objektivnog sveta, stigao je do krajnje, idealne granice kad su za pesnika prohodni svi putevi, kad se potpuno ukida pretvaranje i lažna objektivnost.

Ali Gal je prethodno izmirio svoju subjektivnost s opštim humanim ciljevima, praveći veoma tananu razliku. Pesnik je samo deo društva, on mora da korespondira sa svojim društvom, s ljudima. Pesnik je jedinka, možda jedna od najboljih, ali ipak jedinka, koja može da ima svoje padove, sumnje, košmare. Gal se već nekoliko godina nalazi u poetskom stanju koje bismo najbolje označili rezignacijom. Ali on pokazuje da je to samo lična rezignacija. Najbolje svedočanstvo za to je pesma koja korespondira s poznatim pesmama Karolja Ača REVOLUCIONAR U SVOM VRTU KOPA. Galov revolucionar je ovakav:

A KAD MAGLA PREKRILA VRHUNCE
SA SUMNJOM NA SRCE MU UŽAS PADA
JOS VERUJE ALI GA JE STRAH

REVOLUCIONAR OSTARI
ZNA DA ĆE UMRETI
ALI SE NADA

Revolucionar je dakle trezven i realan čovek, zna za činjenice i ne zavarava se opštim lažima. Ali nikada ne gubi nadu, mada može i da malakše. Kao pojedinac. To može da bude sudbina jednog revolucionara, time se život ne zaustavlja. Gal sa strahom zaključuje da je vrhovni princip života — revolucija: neuhvatljiva, nepredvidljiva i neukrotiva.

REVOLUCIJA
PESMA KOJA SE DALJE PEVA
ZVUK KOJI NIKADA NE ZAMIRE
KORAK POSLE KOGA ZAKORAČITI TREBA
CILJ KOJI SE IZMAKNE I OPET

Gal s nemirom tanano deli brige na lične i one trajne, večne, ali sebe ne izuzima ni od jednih. Rezignacija, dakle, nij pad već iskren izraz, napregnut sluh, strahovanje i — velika nada.

Ovaj napis povodom Galovog jubileja nazvao sam DOBAR DAN, DRUŽE GAL!, a mnogo jednostavniji i tačniji bio bi naslov ZDRAVO, DRUŽE GAL. Učinih to zato jer ovako mnogo bolje zvuči »Dobar dan, družo Gal, Dobar dan, družo Gal«, čak ritmički liči na stihove pesnika Gala, one sažete i funkcionalne retnke u kojima se rima javlja kao iznenađenje, čak nije uvek ni klasično čista. Dobar dan, družo Gal!, jer se i pored nekorektnosti rima, ipak sjajno rimuje DAN i GAL, i to jednosložnom rimom, koja se kod nas zove — muška!

laslo gal

SNOVE TREBA ZALIVATI

PESMA O MORU

to je more
koje nema obala
to je brdo koje je podnožje brda
to je zemlja koja nema granica

i već poverovah da razumem
ali dođe veče i ja sam zaspao
a zvezda se smeška na nebu
beše nova zvezda a ja to nisam znao

zora puca crvena krvava
jer je rođeno novo sunce za nova sunčanja
a ja sam plivao plivao prema pučini
mora koje nema obala
a gle život

BOJE 2

što je bilo zgodno
rekoše ovo je belo
ovo je belo rekoh
rekoše ovo je crno
ovo je crno rekoh
a sve bijaše zgodno sivo

kažu razmišljaj
kažu treba da imaš svoj stav
založi se za njega kažu
što je to nezgodno

premnogo je boja na ovom svetu
a u svakoj boji hiljadu nijansi

TUGOVANKA O SUBOTICI

meni subotica beše vojvodina
ne rodih se tamo ipak se tu rodih
ostareo je negdanji grad prašine
a i ja

nas dvojica stari otrcani ružni
penzioner otac i pred penzijom sin
klanjamo se pred kafanama bivšim
bivšim gostionama prijateljima bivšim
i pred bivšim uspomenama mladosti

bivša subotica meni je veoma lepa bila
u današnjoj samo mrtvac i starci
gadna si subotice jako si omatorila
kad prema tebi i ogledalu pogled bacim

SNOVE SAMO ZALIVATI TREBA

snove zaista voleti treba
da ne zarastu u duge brade
da se bude posle poljubaca
vile mlade
bez glavobolje

ovde snove zalivati treba
da ih letnja žega ne ispije
nežnom rukom da se uljuljkuju
da bol sutra opet ne izbije

snove treba potkresati seći
slatki san se pod plodom ugiblje
jer postaju opori kiseli
ili ni to već trnje i šiblje

jer oblaci plove ispod neba
snove samo prosanjati treba

Preveo sa mađarskog
SAVA BABIĆ